

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
професор М.Р. Аракелян

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Непомящої І.О. на тему: «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081-Право, затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія»
«24» жовтня 2017 р. (протокол №2)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр цивільного права та кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія» від 5 березня 2021 року

ПРИСУТНІ:

ПРИСУТНІ: в.о. зав. кафедрою, д.ю.н., професор Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova;

д.ю.н., професори: І.В. Давидова, О.І. Сафончик, А.Р. Чанишева;

к.ю.н., професор: О.М. Калітенко; к.ю.н., доценти:

Н.С. Адаховська, Н.П. Бааджи, І.Г. Бабич, О.М. Берназ-Лукавецька, К.М. Глиняна, В.О. Гончаренко, В.М. Зубар, С.В. Завальнюк, Ю.В. Кривенко, К.Г. Некіт, С.В. Мазуренко, М.В. Матійко, О.С. Омельчук, В.О. Токарева;

асистент: К.І. Спасова; Д.Р. Байталюк;

аспіранти: В.В. Лисенко, І.О. Непомящая;

лаборанти: В.С. Лоншакова, Л.Р. Чуфай.

З присутніх 5 докторів юридичних наук, 15 кандидатів юридичних наук та 2 асистента – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційної роботи аспірантки кафедри цивільного права Непомящої І.О. за темою: «Цивільно-правовий аспект реєстрації

майнових прав», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081-Право.

СЛУХАЛИ:

Доповідь Непомящої І.О. про результати проведеного нею дисертаційного дослідження.

Обговорення дисертації.

Виступ Непомящої І.О. Захист прав власних громадян та інших суб'єктів права, які вступають в цивільні відносини, є базовою функцією держави в цій сфері. Комплекс майнових прав, якими наділено суб'єктів цивільного права, передбачає гарантії безпечного та безперешкодного їх здійснення з боку держави.

Статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплюються гарантії здійснення права власності, а саме право осіб безперешкодно користуватися своїм майном. Одночасно не допускається свавільне позбавлення особи її власності інакше як в інтересах суспільства й на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. За державою ж, в свою чергу, визнане право здійснення контролю за здійсненням майнових прав відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів. Аналогічні містяться й в нормах вітчизняного законодавства. Так, згідно ч.4 ст.41 Конституції право приватної власності є непорушним, тобто ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

З 1 січня 2013 р. в Україні функціонує єдина система реєстрації прав на нерухоме майно та її обтяжень. Єдина централізована система реєстрації майнових прав на сьогоднішній день є вибором більшості держав у світі.

Ефективне функціонування системи державної реєстрації майнових прав розглядається як засіб досягнення завдань державної влади в сфері забезпечення стабільного цивільного обігу в державі. Державна реєстрація речових прав – інститут, що має багатовікову історію. Даний інститут пройшов ряд етапів становлення та еволюції, модифікуючи власну систему відповідно до запиту суспільства та розвитку суспільних відносин. Однак, на сьогоднішній день система державної реєстрації майнових прав вимагає впровадження інновацій задля задоволення потреб інформаційного суспільства, яке формується в Україні.

Прагнення держави України до перейняття прогресивного досвіду в питаннях реєстрації майнових прав суб'єктів цивільного права знайшли своє відображення в процесах діджиталізації процедур ведення та доступу

Державних реєстрів. Стандартизація процедур обліку об'єктів нерухомості та спрощення доступу забезпечують стабільність функціонування реєстрів та публічний відкритий характер цивільних відносин, що виникають щодо об'єктів нерухомості. Однак поряд з Державним реєстром речових прав на нерухоме майно на сьогодні функціонують і інші реєстри, такі як Єдиного державного реєстру транспортних засобів, Державний реєстр обтяжень рухомого майна та інші, що зумовлює питання щодо можливості та необхідності виділення державної реєстрації майнових прав на рухоме майно та їх обтяжень.

Цивільно-правовий аспект державної реєстрації майнових прав на сьогоднішній день є малодослідженим. Зазначеним і обумовлюється необхідність і актуальність даного дисертаційного дослідження, присвяченого цивільно-правовому аспекту реєстрації майнових прав.

У дисертації проведено усебічний аналіз питань реєстрації майнових прав, а також сформульовано пропозиції вдосконалення чинного законодавства України щодо реєстрації майнових прав.

У межах здійсненого дослідження визначено перспективи законодавчого та практичного вдосконалення системи державної реєстрації майнових прав за трьома напрямками – підвищення рівня інформаційної безпеки, спрощення та удосконалення способів доступу до даних Державних реєстрів та формування єдиної прозорої чіткої системи правового регулювання технічних рішень та процедурних моментів в межах інституту реєстрації майнових прав в Україні.

За результатами дослідження зроблено науковий висновок про те, що виняткова цінність нерухомих речей як об'єктів цивільних прав в юридичній літературі є передумовою встановлення законодавчих особливостей оформлення прав щодо таких об'єктів. Визначено, що під цінністю в даному випадку слід розуміти комплекс якостей, серед яких значна вартість таких об'єктів в матеріальному вираженні; значення для виробничих процесів у якості основних фондів юридичної особи; інвестиційний та комерційний потенціал, пов'язаний з отриманням прибутку в подальшому. Доведено, що схожими властивостями можуть бути наділені і окремі рухомі речі, такі як транспортні засоби та окремі особливо цінні речі (в тому числі предмети розкоші). Визначено, що надзвичайне значення, надане законодавцем реєстрації транспортних засобів та правочинів щодо переходу прав на транспортні засоби зумовлено значною цінністю такого роду речей, що відповідає тій мотивації, що визначає зміст державної реєстрації прав на нерухомість.

Автором аргументовано необхідність фіксації в реєстрі даних валідації суб'єктів запиту даних щодо конкретного об'єкта нерухомості з метою дотримання принципу добросовісності користування Державним реєстром. Дані валідації повинні мати конфіденційний характер і можуть бути використані в процесі захисту порушених або оспорюваних прав у випадку рейдерських захоплень нерухомості, превентивних заходів таких порушень або інших правопорушень в сфері власності. Збереження принципу добросовісності при користуванні Державним реєстром повинно доповнювати такі засади функціонування реєстрів як відкритість і публічність. За аналогією з публічністю прав на нерухомість публічними повинні залишатися і дії щодо збирання, обробки і поширення інформації з Державних реєстрів.

У процесі дослідження також було отримано інші результати, які вирізняються науковою новизною, мають важливе практичне та теоретичні значення.

За результатами доповіді Непомящої І.О. були поставлені питання.

Бааджи Н.П. Чому Вами обрано підхід для дослідження майнових прав як виду цивільних прав замість загальнозживаного як об'єкта цивільних прав?

Відповідь Непомящої І.О. Майнові права згадуються в статті 177 чинного ЦК України як об'єкт цивільних прав, а їх визначення дається в ст. 3 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», згідно якої останніми визнаються будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності, а також інші специфічні права та права вимоги. В той же час в літературі зустрічається підхід до визначення майнових права як сукупності всіх прав, що мають економічний підтекст на противагу особистим немайновим правам. Дійсно, з позицій теорії цивільного права всі суб'єктивні цивільні права традиційно поділяються на майнові (тобто такі, що мають економічний зміст) та особисті немайнові. Вбачаючи той факт, що в чинному цивільному законодавстві обрано підхід щодо реєстрації саме прав, а не об'єктів (на противагу існує реєстрація повітряних суден, лікарських засобів як об'єктів тощо), то досліджуватися повинні були саме цивільні права, а не об'єкти прав. Концентрація на економічному змісті прав, що реєструються (на противагу авторському праву та іншим немайновим), зумовила вибір саме категорії «майнові права» в контексті їх державної реєстрації.

Берназ-Лукавецька О.М. Чи можливо виділити ізолювано цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав, уникаючи публічно-правових аспектів проблематики даної теми?

Відповідь Непом'ячої І.О. В процесі дослідження було з'ясовано, що галузева приналежність інституту державної реєстрації оспорується представниками приватних та публічних галузевих правових наук. Позиції окремих авторів з даного питання відрізняються абсолютно протилежними підходами. Цивілісти доводять, що державна реєстрація речових прав на нерухоме майно становить інститут цивільного права, в свою чергу представники публічно-правових наук визначають реєстрацію речових прав як вид провадження і різновид адміністративної форми, а отже відносять її до предмету саме адміністративного права. Всебічне дослідження правової природи реєстрації прав дало змогу говорити про невіддільність публічно-правового компоненту в природі реєстрації прав, адже всю її сутність визначає визнання державою належного особі права. Отже, реєстрація майнових прав є тим елементом цивільних правовідносин, який не може розглядатися ізолювано від публічної сторони своєї природи, адже в публічному виконанні державою покладених на неї завдань з захисту майнових прав і полягає реалізація охорони цивільних прав яка закріплюється цивільним законодавством.

Харитонова О.І. Чим, на вашу думку, зумовлюється необхідність розширення можливостей реєстрації прав на рухоме майно?

Відповідь Непом'ячої І.О. Така необхідність виходить з тих характеристик, які стали причиною для появи реєстрації прав на нерухоме майно: по-перше, це значна вартість в матеріальному еквіваленті та визначна цінність для володільця даного права; по-друге, це неможливість визначення власника права через особливості практичного здійснення володіння; по-третє, впливаюча з перших двох характеристик потенційна конфліктність правовідносин, пов'язаних зі здійсненням даного права. На сьогоднішній день широке коло речей, які відносяться до рухомих речей, набувають характеристик, які зумовлюють необхідність особливого захисту прав щодо них. До таких речей відносяться транспортні засоби, цифрові активи, речі, які обтяжені за певними зобов'язаннями тощо.

Харитонов Є.О. В чому ще (окрім визначення моменту набуття, зміни або припинення цивільного права та впливаючи з цього особливостей державної реєстрації прав) проявляється цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав?

Відповідь Непом'ячої І.О. В процесі дослідження також було звернуто увагу на статус інформації, що міститься в даних реєстрів, та зроблено

висновок, що розміщення персональних даних в єдиному електронному реєстрі, інформація в якому має статус відкритої, як таке не порушує прав осіб на захист персональних даних. В той же час інформація, що міститься в Державному реєстрі прав, може мати статус конфіденційної, а її захист повинен забезпечуватися державою шляхом вживання заходів технічного, організаційного та юридичного характеру. Механізм забезпечення відповідного рівня захисту персональним даним, що містяться в Державному реєстрі прав, потребує конкретизації та вдосконалення, а отже має актуальний характер як предмет дослідження в межах науки цивільного права.

Спасова К.І. Які перспективні напрямки вдосконалення системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно Ви вбачаєте?

Відповідь Непом'ячої І.О. Головним фактором, що повинен впливати на вибір напрямків вдосконалення системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, має бути розвиток інформаційних технологій, а отже невідворотним є процес діджиталізації даних відносин. Перш за все необхідно говорити про переваги використання технологій блокчейн при формуванні реєстрів нерухомості. По-друге, перспективним напрямком реалізації програм діджиталізації в Україні має бути розширення можливостей захисту інформації з державних реєстрів від незаконного поширення. По-третє, повинна бути ліквідована проблема відсутності доступу до «правовстановлюючих» документів в електронному вигляді для осіб, що здійснюють захист прав суб'єктів цивільного права (адвокатів, правоохоронних органів).

В ОБГОВОРЕННІ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ:

Доктор юридичних наук, професор О.І. Сафончик: Актуальність теми роботи не викликає сумнівів та продиктована сучасним станом розвитку вітчизняної науки. Дослідження цивільно-правового аспекту реєстрації майнових прав має як теоретичне, так і практичне значення. Автором робиться спроба осмислення правової природи такого об'єкта права як незавершене будівництво. Разом з тим слушним було б більш докладне звернення до проблем державної реєстрації прав на незавершене будівництво як особливого об'єкта цивільних прав. В цілому робота Непом'ячої І.О. відповідає встановленим вимогам, виконана на достатньо високому науковому рівні та може бути рекомендована до захисту.

Доктор юридичних наук, професор О.І. Харитонова відзначила, що актуальність обраної теми дослідження не викликає сумнівів. Однак доцільно було б розширити частину роботи, що містить аналіз особливостей реєстрації майнових прав на рухомі речі. Крім того роботі бракує висновків щодо

розрізнення реєстрації прав та реєстрації об'єктів в контексті їх правозахисного потенціалу.

Кандидат юридичних наук, доцент Н.П. Бааджи відмітила слушність звернення дисертанткою до аналізу зарубіжного досвіду для формування пропозиції вдосконалення системи реєстрації майнових прав в Україні, однак роботі бракує критичного аналізу наведених прикладів та визначення перепон впровадження сучасних технологій в процеси реєстрації майнових прав та здійснення подальшого захисту таких прав.

Кандидат юридичних наук, доцент Берназ-Лукавецька О.М. відзначила, що в дисертаційному дослідженні І.О. Непомящої не визначені всі особливості впливу державної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності на цивільні правовідносини щодо здійснення окремих прав інтелектуальної власності. Роботу значно б збагатило наведення прикладів судової практики на підтвердження тези про правозахисний потенціал реєстрації майнових прав інтелектуальної власності.

Рецензент д.ю.н., професор Давидова І.В. зазначила:

Дисертантом здійснено актуальне комплексне дослідження за темою «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав». Про актуальність теми дослідження свідчить наявність сучасних досліджень проблем здійснення реєстрації речових прав. Однак у наявних наукових працях висвітлюються лише окремі аспекти теми, у зв'язку з цим необхідним є спеціальне дослідження за предметом теми, обраної дисертантом.

Наведені автором аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження, предметом якого є цивільно-правові особливості реєстрації майнових прав в Україні та зарубіжних країнах. Автором проведено комплексне системне дослідження за обраною темою, в результаті якого було отримано важливі для науки цивільного права висновки. І.О. Непомящая не лише довела потребу науки цивільного права у необхідності переоцінки підходів до визначення державної реєстрації, зумовленої процесами діджиталізації процедур формування реєстру, але й поставила низку нових питань, від вирішення яких залежить вітчизняна юридична практика захисту цивільних прав.

На особливу увагу заслуговують визначені автором проблеми сучасної системи здійснення державної реєстрації майнових прав, а також аналіз актуальної практики, що сформувалася стосовно справ, які стосуються державної реєстрації майнових прав.

Слушним є висновок, що методологія дослідження реєстрації майнових прав в цивільно-правовому аспекті повинна виходити з якнайширшого

тлумачення поняття «майнові права». Позитивним є те, що в межах дослідження проаналізовано сучасні тенденції щодо здійснення централізованої реєстрації цивільних прав в Україні та зарубіжних країнах.

За результатами аналізу теоретичних висновків автора можна констатувати, що на сьогодні перспективним є подальше наукове дослідження правозахисного потенціалу державної реєстрації майнових прав. В цілому, слід відмітити високий загальний рівень дисертаційного дослідження, оскільки крім теоретичних положень, цінним у роботі є їх зв'язок з практичною площиною застосування висновків та результатів наукового пошуку. Автор аргументовано пропонує зміни до ЦК України, пов'язані з формуванням чіткої структури об'єктів цивільних прав.

Однак, попри загальне позитивне враження від даної дисертаційної роботи, у ній є деякі недоліки та дискусійні питання, які потребують додаткової аргументації під час захисту.

Зокрема, незрозумілою залишилася теза автора стосовно визначення в тексті законів вичерпного переліку випадків, в яких реєстраційні записи можуть скасовуватися в позасудовому порядку. Додаткової аргументації потребує думка автора щодо переваг та безпечності такого способу вирішення питання скасування реєстраційних записів.

Крім того, вимагає додаткової аргументації положення про те, що на сьогоднішній день ми спостерігаємо перехід від суто державної реєстрації до концепції публічної реєстрації, що передбачає децентралізацію механізмів формування реєстрів.

Зазначені зауваження носять уточнюючий характер і не знижують позитивної оцінки дисертаційної роботи. Відповідно до наведених тверджень впливає загальний висновок про те, що дисертація І.О. Неомящої за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня.

Рецензент к.ю.н., доцент К.Г. Некіт відзначив наступне:

Актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується низкою факторів, серед яких можливість впровадження висновків і пропозицій науковця у законотворчу, наукову та навчальну діяльність в Україні. Автор справедливо наголошує на необхідності дослідження проблем державної реєстрації майнових прав, оскільки досі недостатньо дослідженими залишається цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав.

Таким чином, Ірина Олексіївна Непомящая обрала для свого дисертаційного дослідження дійсно актуальну тему та здійснила спробу

вирішення дійсно значущих питань, що ставляться перед наукою цивільного права.

Враховуючи комплексність предмета дослідження, дисертант намагається гармонічно поєднати загальнотеоретичні аспекти предмету дослідження з надбаннями галузевих юридичних наук і, зокрема, науки цивільного права. Крім того досліджено й реалізацію досліджуваних норм права на практиці. Зазначена всебічність аналізу визначає достатній рівень завершеності дослідження. Критичний аналіз положень чинного законодавства і визначення невідповідностей окремих положень та їх відсутності додає роботі індивідуальності та оригінальності.

Структура дисертаційної роботи побудована вдало, оскільки таке структурування роботи забезпечило дисертанту можливість в логічній послідовності розглянути основні проблеми, що стосуються предмету дослідження та зробити відповідні висновки.

На увагу заслуговують запропоновані авторські визначення понять реєстрації майнових прав, обтяжень майнових прав та інших.

Зміст роботи свідчить про те, що дисертант цілком успішно впорався з поставленим завданням надати рекомендації щодо можливих змін та доповнень чинного цивільного законодавства у сфері державної реєстрації майнових прав.

Однак, попри все зазначене, дисертаційна робота містить положення, які потребують додаткового з'ясування, обґрунтування, з приводу яких можна зробити деякі зауваження.

Так, автор вказує на факт недооцінки науковцями та практикуючими юристами значення і ролі державної реєстрації прав на нерухомість як однієї з найважливіших гарантій держави щодо охорони майнових прав громадян і юридичних осіб. Однак у роботі недостатньо приділено розкриттю питання, в чому саме полягає така недооцінка. Крім того недостатньою видається аргументація необхідності здійснення валідації користувачів при користуванні даними з державних реєстрів.

Проте, слід визнати, що зроблені зауваження загалом мають дискусійний характер і не принижують загальної високої оцінки роботи, що в свою чергу дозволяє зробити висновок про відповідність дисертації І.О. Непом'ящої всім вимогам, які висуваються до наукових праць такого рівня.

Науковий керівник к.ю.н., доцент Омельчук О.С. зазначив наступне: реєстрація окремих цивільних прав відома людству не одне століття. Правозахисний потенціал здійснення реєстрації, здійснюваної державою, неодноразово досліджувався в межах наук адміністративного права та

господарського права. Однак, бракує саме цивілістичних досліджень проблематики теми, що зумовлює актуальність звернення дослідницької уваги саме до цивільно-правового аспекту проблематики даної теми.

Системні зміни в державній політиці щодо формування та ведення державних реєстрів були направлені на посилення захисту прав власників, досягнення прозорості у питаннях ведення реєстрів та спрощення доступу до даних реєстрів. Однак, попри значні зрушення в законодавчому регулюванні даних питань, пов'язані з переосмисленням ролі державної реєстрації, не всі вади системи були нівельовані, що свідчить про необхідність подальшого дослідження даної проблематики.

Зазначене свідчить про актуальність теми дисертаційного дослідження, яка визначається не лише її значенням для вдосконалення теорії цивільного права, але й очевидною можливістю збагачення юридичної практики методичним матеріалом.

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів, отриманих дисертантом, не викликають сумнівів. Автор належним чином обґрунтував вибір теми дослідження, його об'єкт, предмет, мету та завдання. Дисертанткою використано сучасні методи обробки та аналізу наукової інформації.

Щодо методологічної основи дисертаційного дослідження слід зазначити, що відповідно до встановлених вимог його об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне та часткове. Теоретико-методологічний інструментарій дисертації зумовлений метою дослідження та особливостями досліджуваної сфери суспільних відносин.

Достовірність сформульованих у дисертації наукових висновків, положень, рекомендацій забезпечується використанням численних вітчизняних та іноземних наукових джерел, аналізом необхідних нормативно-правових актів та судової практики.

Можна впевнено стверджувати, що автору вдалося досягти мети дисертаційної роботи, а саме, спрямувати зусилля на розвиток науки цивільного права в питаннях реєстрації майнових прав, а також формулювання пропозицій про вдосконалення чинного законодавства України щодо реєстрації майнових прав.

Автор у процесі дослідження виявив уміння чітко висловлювати свою думку, робити логічні висновки, обґрунтовувати свою позицію, що допомогло йому вирішити поставлені завдання, які повністю відповідають меті дослідження. Зокрема, автор поставив перед собою такі завдання: визначити поняття реєстрації майнових прав; порівняти правову природу

реєстрації майнових прав та окремих об'єктів права; з'ясувати функції державної реєстрації майнових прав; визначити потенціал та практичні проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій в процеси формування, забезпечення функціонування та безперешкодного доступу до реєстраційних даних за умови безпечного їх використання та непорушення прав власників та третіх осіб; надати рекомендації щодо можливих змін та доповнень чинного цивільного законодавства з питань реєстрації майнових прав.

Про успішне виконання поставлених завдань свідчать наведені висновки та сформульовані пропозиції. Зазначимо, що поставлені завдання вирішені автором на належному науково-теоретичному рівні, а одержані у дослідженні результати характеризуються високим ступенем вірогідності та наукової обґрунтованості.

Дисертації притаманний високий ступінь обґрунтованості та новизни наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих автором.

Дисертаційне дослідження цілком відповідає плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Цивілістичний вимір інтеграційного розвитку України» на 2016-2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Теоретичною базою для висновків, зроблених у дисертації, виявилися праці таких вітчизняних науковців, як М.М. Бахуринська, С.О. Слободянюк, В.Є. Кисіль, О.В. Красногор, П.П. Шляхтун, Я.О. Пономарьов, О.В. Дзера, Т.О. Коваленко, А.М. Мірошніченко, Ю.Г. Орзіх, Р.О. Стефанчук, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, Т.Є. Харитонova, Є.О. Харитонов, Л.М. Акімова, І.В. Давидова, І.М. Доронін, О.В. Карпенко, І.В. Клименко, О.С. Коровайко, Г.М. Лозова, А.С. Осьмак, а також їх зарубіжних колег – Ц. Шанг, Е. Прайс, К. Мелон, М. Граліа та ін. Широкий перелік найменувань у списку літератури свідчить про всебічність і комплексний характер проведеного дослідження.

Використана автором структурна побудова дисертації видається достатньо обґрунтованою і логічною. Дисертаційна робота відзначається системним підходом до аналізу предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Структура роботи повністю відповідає завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми та вирішити завдання, поставлені дисертантом при написанні роботи.

Перший розділ роботи присвячено дослідженню правової природи реєстрації майнових прав. Автор слушно звертається до історії формування інституту реєстрації прав, виводить і структурує функції реєстрації прав, визначає поняття майнових прав та проводить аналіз правозахисного потенціалу державної реєстрації майнових прав.

У другому розділі аналізуються особливості здійснення реєстрації та впливу такої реєстрації на цивільні відносини щодо окремих видів майна – нерухомого та рухомого, з'ясовуються особливості реєстрації майнових прав інтелектуальної власності.

Третій розділ дисертаційної роботи присвячений визначенню проблем даного інституту та здійсненню спроб їх розв'язання. Автор слушно звертається до визначення статусу інформації, що міститься в державних реєстрах та робить висновок, що розміщення персональних даних в єдиному електронному реєстрі, інформація в якому має статус відкритої, як таке не порушує прав осіб на захист персональних даних. В той же час інформація, що міститься в Державному реєстрі прав, може мати статус конфіденційної, а її захист повинен забезпечуватися державою шляхом вживання заходів технічного, організаційного та юридичного характеру. Автором також вказується на проблему доступу в повному обсязі до державних реєстрів адвокатам та правоохоронним органам та проблема впровадження відповідних норм до процесуального законодавства з метою гармонізації діджитал-напрацювань в галузі реєстрації та достатню консервативних положень процесуальних галузей права. Автором також аргументовано необхідність фіксації в реєстрі даних валідації суб'єктів запиту даних щодо конкретного об'єкта нерухомості з метою дотримання принципу добросовісності користування Державним реєстром.

Загалом автору вдалося виконати поставлені завдання і досягти відповідної мети. Можна констатувати, що у дисертаційному дослідженні Непом'ящої Ірини Олексіївни здійснено спробу запропонувати шляхи розв'язання практичних проблем та надано низку пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства щодо державної реєстрації майнових прав.

Дисертація пройшла належну апробацію шляхом публікації її основних положень у фахових виданнях, в тому числі в зарубіжному, та повідомлення про результати дисертаційного дослідження на наукових конференціях, а також неодноразово обговорювалась на засіданнях кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Дисертація є самостійною завершеною працею, яку оформлено відповідно до встановлених вимог. Результати проведених автором

досліджень та отримані ним нові науково-обґрунтовані результати у сукупності розв'язують конкретні наукові завдання, що мають істотне значення для розвитку науки цивільного права України. Зміст публікацій в достатній мірі відображає основні положення дисертації.

Викладене дає підстави для висновку, що дисертація Непом'ящої І.О. виконана на належному науковому рівні, за обсягом і змістом, застосованими методиками досліджень і комплексним вирішенням поставлених завдань, обґрунтованістю висновків та науковою і практичною значимістю відповідає сучасним вимогам до написання дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії і може бути подана до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081-Право.

Підсумовуючи виступи, *д.ю.н., професор, в.о. зав. кафедри цивільного права Харитонов Є.О.* зазначив, що дисертаційне дослідження Непом'ящої Ірини Олексіївни на тему: «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав» відповідає спеціальності 081-Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року №283), п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року №167.

УХВАЛИЛИ:

Затвердити такий висновок щодо дисертації *Непом'ящої І.О.*

ВИСНОВОК

кафедр цивільного права та кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації аспірантки кафедри цивільного права Непом'ящої Ірини Олексіївни на тему: «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав» за спеціальністю 081 – «Право»

Робота виконана на кафедрі цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Тема дисертації схвалена та затверджена на засіданні кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол №5 від 24 жовтня 2017 року) та рішенням Вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» протокол № 5 від 23 жовтня 2017 року).

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент Омельчук Олександр Сергійович.

Актуальність дослідження дисертанта зумовлена недооцінкою можливостей реєстрації майнових прав у захисті прав правоволоділців, недосконалістю правового регулювання державної реєстрації майнових прав за цивільним законодавством України.

Захист прав власних громадян та інших суб'єктів права, які вступають в цивільні відносини, є базовою функцією держави в цій сфері. Комплекс майнових прав, якими наділено суб'єктів цивільного права, передбачає гарантії безпечного та безперешкодного їх здійснення з боку держави.

Статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплюються гарантії здійснення права власності, а саме право осіб безперешкодно користуватися своїм майном. Одночасно не допускається свавільне позбавлення особи її власності інакше як в інтересах суспільства й на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. За державою ж, в свою чергу, визнане право здійснення контролю за здійсненням майнових прав відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів. Аналогічні містяться й в нормах вітчизняного законодавства. Так, згідно ч.4 ст.41 Конституції право приватної власності є непорушним, тобто ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

З 1 січня 2013 р. в Україні функціонує єдина система реєстрації прав на нерухоме майно та її обтяжень. Єдина централізована система реєстрації майнових прав на сьогоднішній день є вибором більшості держав у світі.

Ефективне функціонування системи державної реєстрації майнових прав розглядається як засіб досягнення завдань державної влади в сфері забезпечення стабільного цивільного обігу в державі. Державна реєстрація речових прав – інститут, що має багатовікову історію. Даний інститут пройшов ряд етапів становлення та еволюції, модифікуючи власну систему відповідно до запиту суспільства та розвитку суспільних відносин. Однак, на сьогоднішній день система державної реєстрації майнових прав вимагає впровадження інновацій задля задоволення потреб інформаційного суспільства, яке формується в Україні.

Прагнення держави України до перейняття прогресивного досвіду в питаннях реєстрації майнових прав суб'єктів цивільного права знайшли своє відображення в процесах діджиталізації процедур ведення та доступу Державних реєстрів. Стандартизація процедур обліку об'єктів нерухомості та спрощення доступу забезпечують стабільність функціонування реєстрів та публічний відкритий характер цивільних відносин, що виникають щодо

об'єктів нерухомості. Однак поряд з Державним реєстром речових прав на нерухоме майно на сьогодні функціонують і інші реєстри, такі як Єдиного державного реєстру транспортних засобів, Державний реєстр обтяжень рухомого майна та інші, що зумовлює питання щодо можливості та необхідності виділення державної реєстрації майнових прав на рухоме майно та їх обтяжень.

Цивільно-правовий аспект державної реєстрації майнових прав на сьогоднішній день є малодослідженим. Зазначеним і обумовлюється необхідність і актуальність даного дисертаційного дослідження, присвяченого цивільно-правовому аспекту реєстрації майнових прав.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження цілком відповідає плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Цивілістичний вимір інтеграційного розвитку України» на 2016-2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розвиток науки цивільного права в питаннях реєстрації майнових прав, а також формулювання пропозицій про вдосконалення чинного законодавства України щодо реєстрації майнових прав.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

- визначити поняття реєстрації майнових прав;
- порівняти правову природу реєстрації;
- визначити потенціал та практичні проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій в процеси формування, забезпечення функціонування та безперешкодного доступу до реєстраційних даних за умови безпечного їх використання та непорушення прав власників та третіх осіб;
- надати рекомендації щодо можливих змін та доповнень чинного цивільного законодавства з питань реєстрації майнових прав.

Об'єктом дослідження виступають цивільні відносини, які виникають у сфері реєстрації майнових прав.

Предметом дослідження є цивільно-правові особливості реєстрації майнових прав в Україні та зарубіжних країнах.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані загальнонаукові методи (діалектичний, аналітико-синтетичний, системно-

аналітичний), а також такі спеціальні методи (логіко-юридичний, порівняльно-правовий).

Теоретичною основою дослідження є праці таких вітчизняних науковців як М.М. Бахуринська, С.О. Слободянюк, В.Є. Кисіль, О.В. Красногор, П.П. Шляхтун, Я.О. Пономарьов, О.В. Дзера, Т.О. Коваленко, А.М. Мірошніченко, Ю.Г. Орзіх, Р.О. Стефанчук, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, Т.Є. Харитонova, Є.О. Харитонов, Л.М. Акімова, І.В. Давидова, І.М. Доронін, О.В. Карпенко, І.В. Клименко, О.С. Коровайко, Г.М. Лозова, А.С. Осьмак, а також їх зарубіжних колег – Ц. Шанг, Е. Прайс, К. Мелон, М. Граліа. та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням цивільно-правового аспекту реєстрації майнових прав.

За результатами проведеного дослідження отримано такі результати, що містять наукову новизну:

вперше:

- визначено перспективи законодавчого та практичного вдосконалення системи державної реєстрації майнових прав за трьома напрямками – підвищення рівня інформаційної безпеки, спрощення та удосконалення способів доступу до даних Державних реєстрів та формування єдиної прозорої чіткої системи правового регулювання технічних рішень та процедурних моментів в межах інституту реєстрації майнових прав в Україні;
- аргументовано положення, що дії щодо отримання майнових прав на нерухомість є такими, що висловлюють згоду на публікацію персональних даних власника таких прав з метою захисту його майнових прав;
- аргументовано необхідність фіксації в реєстрі даних валідації суб'єктів запиту даних щодо конкретного об'єкта нерухомості з метою дотримання принципу добросовісності користування Державним реєстром. Дані валідації повинні мати конфіденційний характер і можуть бути використані в процесі захисту порушених або оспорюваних прав у випадку рейдерських захоплень нерухомості, превентивних заходів таких порушень або інших правопорушень в сфері власності. Збереження принципу добросовісності при користуванні Державним реєстром повинно доповнювати такі засади функціонування реєстрів як відкритість і публічність. За аналогією з публічністю прав на нерухомість публічними повинні залишатися і дії щодо збирання, обробки і поширення інформації з Державних реєстрів;
- визначено, що серед основних проблем ведення реєстрів виділяються недосконалість програмного забезпечення державних реєстрів

(основна причина технічних помилок), некомпетентність осіб, які здійснюють моніторинг; запропоновано внесенням змін до законодавства, які б змогли встановити єдині прозорі правила ведення реєстру для реєстраторів та підстави настання та межі відповідальності за порушення таких правил;

- визначено, що Цивільним кодексом прямо не передбачено державної реєстрації прав на рухоме майно, однак чинне цивільне законодавство містить ряд норм, що дозволяють говорити про певне правове регулювання державної реєстрації майнових прав на рухоме майно; доведено, що державна реєстрація прав на рухоме майно та їх обтяжень врегульована законодавством і має місце на практиці, а відповідність завдань такої реєстрації загальній меті проведення державної реєстрації вказує на важливість ведення відповідних реєстрів з дотриманням принципів об'єктивності, публічності та відкритості;

- виокремлено державну реєстрацію майнових прав на рухоме майно в системі централізованої реєстрації майнових прав;

удосконалено:

- визначення загального поняття реєстрації майнових прав; запропоновано розглядати реєстрацію майнових прав як внесення відомостей про права до відповідного Державного реєстру за спеціальною процедурою;

- положення щодо того, що процес діджиталізації діяльності держави позитивно вплинув на розвиток відносин в сфері реєстрації майнових прав та стимулював подальші інновації; проаналізовано вітчизняні досягнення в сфері здійснення функцій ведення реєстрів та забезпечення захисту інформації в межах реєстру;

- систему функцій єдиної системи реєстрації майнових прав, яка не обмежується виключно захистом прав власників; доведено, що функції централізованої системи державної реєстрації речових прав та їх обтяжень є значно ширшими; серед функцій системи реєстрації майнових прав виділено функції попередження правопорушень, контролю за оподаткуванням, інформаційно-статистичну функцію.

дістали подальшого розвитку:

- науковий висновок про те, що виняткова цінність нерухомих речей як об'єктів цивільних прав в юридичній літературі є передумовою встановлення законодавчих особливостей оформлення прав щодо таких об'єктів. Визначено, що під цінністю в даному випадку слід розуміти комплекс якостей, серед яких значна вартість таких об'єктів в матеріальному вираженні; значення для виробничих процесів у якості основних фондів юридичної особи; інвестиційний та комерційний потенціал, пов'язаний з отриманням прибутку в подальшому. Доведено, що схожими властивостями

можуть бути наділені і окремі рухомі речі, такі як транспортні засоби та окремі особливо цінні речі (в тому числі предмети розкоші). Визначено, що надзвичайне значення, надане законодавцем реєстрації транспортних засобів та правочинів щодо переходу прав на транспортні засоби зумовлено значною цінністю такого роду речей, що відповідає тій мотивації, що визначає зміст державної реєстрації прав на нерухомість;

- положення щодо правового режиму збирання, обробки та розповсюдження персональних даних, який напряду залежить від їх статусу та визначається самою особою або законодавчо; з'ясовано, що персональні дані можуть мати характер як конфіденційної інформації, так і публічної інформації; визначено, які дані можуть бути віднесені до персональних; виокремлено в складі інформації, що вноситься до Державного реєстру прав, такі дані, що є персональними даними фізичної особи; визначено, що статус інформації, що міститься в Державному реєстрі прав, визначений законодавцем, дає змогу виділяти у складі такої інформації як конфіденційні дані, так і публічну інформацію;

- наукове обґрунтування необхідності вдосконалення системи державної реєстрації майнових прав. Визначено, що державна реєстрація майнових прав відіграє важливу роль у процесі реалізації функцій держави стосовно захисту прав власників, виступає гарантією здійснення такого захисту, офіційного визнання і юридичного закріплення прав власності фізичних і юридичних осіб на об'єкти нерухомого майна. Функціонування єдиної централізованої системи реєстрації майнових прав важливе для забезпечення стабільності майнового обороту та належної підтримки цивільно-правових відносин. З'ясовано, що процес становлення в Україні системи реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна на даний час проходить якісно нову стадію свого розвитку, однак неможливим є єдиномоментне вирішення всіх наявних проблем у цій сфері. Однак, створювана система має забезпечити існування досконаліших механізмів гарантування і захисту прав власників нерухомості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшої розробки теоретичних і практичних проблем реєстрації майнових прав;

- правотворчій діяльності – для вдосконалення вітчизняного законодавства в сфері забезпечення та захисту майнових прав;

- правозастосовній діяльності – для підготовки науково-практичних коментарів до ЦК України, Законів України;

навчальному процесі – при викладанні нормативних дисциплін «Цивільне та сімейне право», «Цивільне процесуальне право», «Проблеми права власності» підготовці робочих програм, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій із зазначених дисциплін.

Публікації. Основні теоретичні положення, наукові висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, викладені у 4 наукових статтях, з яких 3 статті опубліковано у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, круглих столах тощо.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

1. Непомящая І.О. До питання захисту персональних даних, що містяться в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно // *Інформаційні технології в умовах оновлення цивільного законодавства*: матер. Всеукраїнського круглого столу / За заг. ред. О. І. Харитонової, Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2020. С. 77-79.
2. Непомящая І.О. Значення фактору централізованої реєстрації майнових прав для забезпечення стабільності відносин власності в Україні // *Правове життя сучасної України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 вересня 2018 р.) / за ред. Г. О. Ульянової; уклад.: О. В. Дикий, І. І. Братінов. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 455-457.
3. Непомящая І.О. Перспективи вдосконалення системи державної реєстрації майнових прав. *Часопис цивілістики*. №39. 2020. С. 54-59.
4. Непомящая І.О. Реєстрація майнових прав як елемент системи захисту прав та інтересів власників. *Електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Порівняльно-аналітичне право»*. 2020. №2. С. 69-71.
5. Непомящая І.О. Особливості статусу персональних даних, що містяться в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. *Evropský politický a právní diskurz*. Volume 7. Issue 4. 2020. С. 168-173
6. Непомящая І.О. Цивільно-правовий аспект реєстрації прав на рухоме майно та їх обтяжень. *Юридичний бюлетень*. №15. 2020. С. 29-35

Характеристика особистості здобувача.

Непомящая Ірина Олексіївна, має вищу юридичну освіту. У 2012 р. закінчила Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» за спеціальністю «Правознавство» та здобула кваліфікацію юриста. У 2012-2015рр. працювала на посаді юриста ТОВ «Адвокат 24 Україна». У 2015-2016 працювала головним юрисконсультантом ТОВ «Юристи 24». З 2017-2019рр. працювала юрисконсультантом ТОВ «Надія

Грандекс». З 2019 працюю начальником юридичного відділу мережі ресторанів. У червні 2020р. отримала Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Оцінка мови й стилю дисертації. Мова й стиль дисертаційного дослідження відповідають вимогам, які висуваються до наукової праці такого рівня.

У результаті попередньої експертизи дисертації Непомящої І.О. та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення щодо результатів дисертаційного дослідження Непомящої І.О. «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Непомящої Ірини Олексіївни на тему: «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав» відповідає спеціальності 081-Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року №283), п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року №167.

3. Рекомендувати дисертацію Непомящої Ірини Олексіївни на тему: «Цивільно-правовий аспект реєстрації майнових прав» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081-Право.

Рецензент:

д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільного права

І.В. Давидова

Рецензент:

к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного права

К.Г. Некіт

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Начальник ВР: О. О. [Signature]
[Signature] 20